

LESS FERENC

Az EU Örményországi Megfigyelő Missziója, 2023-tól folyamatban (EU Mission in Armenia – EUMA Armenia)

Absztrakt

Jelen tanulmány az Európai Unió örményországi missziójának tevékenységét és stratégiai kihívásait elemzi belső nézőpontból, a 2025. decemberi állapotnak megfelelően. Szerzőként – aki a misszió tervező és értékelő tisztje – bemutatom a mandátum gyakorlati megvalósítását, a végrehajtási tervezés rendszerét, valamint a kilencfős magyar kontingens kiemelt szerepvállalását a logisztikától a járőrözésig.

Az írás részletesen tárgyalja a missziót övező geopolitikai feszültségeket, különös tekintettel az azeri fél elutasítására és az ellenséges dezinformációs narratívákra. Végezetül a tanulmány a 2027-ig szóló mandátum lehetséges jövőbeli forgatókönyveit vázolja fel a bizonytalan dél-kaukázusi biztonságpolitikai környezetben.

Bevezetés

Az Európai Unió közös biztonság- és védelempolitikájának részeként, az örmény kormány felkérésére hozták létre az EU Mission in Armenia

(EUMA), az Európai Unió örményországi megfigyelő (monitor) misszióját, abból a célból, hogy támogassa a régió békéjét és stabilitását.

Jelen tanulmány célja, hogy a misszió belső működését egy aktív résztvevő, a tervezésért és értékelésért felelős tiszt szemüvegén keresztül mutassa be. Írásomban áttekintem a Vajoc Dzor tartományban található székhely és a határ menti járőrbázisok rendszerét, valamint a mandátumból eredő feladatok – mint a biztonsági helyzetfelismerés és a humán biztonság monitorozása – gyakorlati végrehajtását. Kiemelt figyelmet fordítok a magyar hozzájárulásra, hiszen jelenleg kilenc honfitársunk tölt be kulcspoziíciót a logisztikától a járőrözésig.

A napi operatív feladatokon túl elengedhetetlen a missziót körülvevő stratégiai környezet vizsgálata is. Elemzésemben kitérek azokra a kihívásokra, amelyeket az azeri fél elutasító magatartása és a misszió ellen irányuló, „kémtevékenységet” vizionáló dezinformációs kampányok jelentenek. Végezetül, a 2027 februárjáig meghosszabbított mandátum tükrében, mérlegelem az EUMA jövőbeli kilátásait, figyelembe véve a közlégő örményországi választások és a békefolyamat lehetséges kimeneteleit.

EUMA – Európai uniós válasz a regionális stabilitás támogatására

Az EUMA 2023. február 20-án kezdte meg működését az EU Külügyminiszterek Tanácsa döntése nyomán, reagálva az örmény kormány felkérésére. Az EUMA az EU közös biztonság- és védelempolitikájának⁷⁹ egyik eszköze a régió békéjének és stabilitásának támogatásában.

A civil misszió érkezését megelőzte a kisebb volumenű EU Megfigyelő Képesség (EU Monitoring Capacity – EUMCAP) telepítése, amely 2022. október 20. és 2022. december 19. között látta el feladatait az azeri–örmény határ örmény oldalán, mivel az azeri fél elzárkózott a külföldi szervezet fogadásától. Az EUMA ennek a kezdeti tevékenységnek a tapasztalatait felhasználva került telepítésre, továbbra is az örmény oldalon.

⁷⁹ Common Security and Defence Policy

A misszió személyi állományát kezdetben – döntő többségben – a hasonló jellegű, Georgiában működő EUMM⁸⁰ munkatársai adták, akiket erre a feladatkörre helyeztek át. A gépjárműpark első járművei is a társmisszióból érkeztek.

A misszió első mandátuma 2025. január 30-ig tartott, amelyet az írásom befejezésének időpontjáig⁸¹ egy alkalommal, 2027. február 19-ig hosszabítottak meg.

A misszió keretlétszáma 225 fő (166 nemzetközi, 59 helyi dolgozó). A nemzetközi megfigyelők és a működéshez szükséges személyzet 25 EU-tagállamból⁸², valamint a harmadik hozzájáruló félként közreműködő Kanadából érkezett. A meglévő létszámot 2025. december elején 159 nemzetközi és 47 helyi dolgozó alkotta, azaz összesen 206 fő, ami a misszió történetének addigi legnagyobb egy időben meglévő létszáma volt.

A misszió székhelye nem Jerevánban, a fővárosban található, hanem az attól keletre elhelyezkedő Vajoc Dzor tartomány (megye) központjában, a mintegy 7000 lakost számláló Yeghegnadzor városkában. A vidéki elhelyezést a megfigyelők járőrbázisaihoz (Forward Operating Bases – FOB) való közelség indokolta. Az örmény kormányzervekkel való közvetlen kapcsolattartást egy Jerevánban található összekötő iroda végzi.

A hat FOB az azeri határhoz közeli Ijevan, Martuni, Jermuk⁸³, Yeghegnadzor, Goris és Kapan településeken található, műveleti körzeteikkel lefedve az északról délig nyúló határvonalat és annak térséget. A misszió a tevékenységét az örmény hatóságokkal koordinálva végzi, az azeri állami szervek szükség szerinti értesítése mellett.⁸⁴

⁸⁰ The European Union Monitoring Mission in Georgia

⁸¹ 2025.12.12.

⁸² Ciprus és Málta nem képviselteti magát.

⁸³ Jermuk üdülőváros esetében a határ légvonalban mindössze kb. 5 kilométer távolságra húzódik.

⁸⁴ About European Union Mission in Armenia

Forrás: https://www.eeas.europa.eu/euma/about-european-union-mission-armenia_en?s=410283

Letöltés ideje: 2025.12.08.

A misszió létrehozásában jelentős szerepet játszott jelenlegi vezetője, dr. Markus Ritter, a német szövetségi rendőrség magas beosztású tisztje, aki több nemzetközi szerepvállalását⁸⁵ követően kapta meg az EUMA első misszióvezetői posztját. Dr. Ritter nyugdíjba vonulása miatt 2026. február közepén fejezte be missziós munkáját.

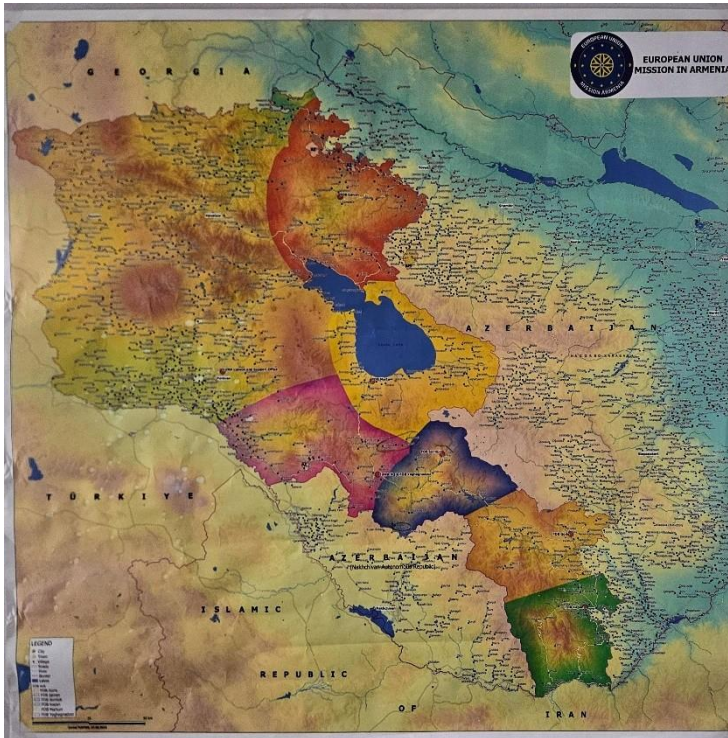
A mandátumból eredő feladatok

A misszió mandátuma három pilléren nyugszik, miszerint meg kell figyelnie és jelentenie, hogy milyen konfliktussal kapcsolatos események történnek a működési területén, hozzá kell járulnia a konfliktussal érintett területeken élők biztonságához, valamint az Örményország és Azerbajdzsán közötti bizalom kialakításához, amennyire az lehetséges.

A megfigyelők (monitorok) a mandátumnak megfelelően kétfajta járőrtevékenységet végeznek. Az első pillérhez kapcsolódó megfigyelési feladatkör keretén belül „biztonsági helyzetfelismerés” (Security Situation Awareness – SSR) céljából járják a konfliktus által kialakult határvonal övezetét, megfigyelve, milyen katonai tevékenység zajlik ott (gyakorlatok, erődítési munkálatok, csapatmozgások, illetve a tűzszünet megsértése stb.).

A másik járőrfeladat a „humán biztonság” (Human Security – HS) helyzetének értékelésére irányul. Ennek keretében a konfliktusövezetben található településeket keresik fel a misszió munkatársai, és a lakossággal folytatott beszélgetések során gyűjtenek információt az életkörülményeikről, problémáikról, valamint a konfliktus okozta következményekről. A misszió intenzív megfigyelési és járőrtevékenységet végez, így 2025. december elejére több mint a 7000 esetben indított SSR és HR járőrt.

⁸⁵ 2017–2019 között az EUAM-t vezette Irakban, miután különböző vezetői beosztásokban megfordult Koszovóban, Georgiában, Afganisztánban és Dél-Szudánban.

38. számú kép
A térség térképe

Magyar hozzájárulás

Az írásom idején kilenc magyar vesz részt a misszió munkájában. A misszió központjában négy magyar dolgozik. A logisztikai részleget egy vezényelt honvéd alezredes vezeti, aki mellett egy volt honvédtiszt dolgozik szerződéses munkavállalóként. A biztonsági részleghez tartozó ügyeleten egy volt rendőr tevékenykedik szintén szerződéssel, míg a Planning, Reporting and Evaluation Section⁸⁶ egyik tervező és értékelő tisztjét⁸⁷ beosztását magam töltöm be.

⁸⁶ Tervezési, Jelentési és Értékelő Csoport

⁸⁷ Planning and Evaluation Officer

A jeghegnadzori, a martuni és a gorisi FOB-okon egy-egy magyar rendőr, míg a jeghegnadzor és az ijevan FOB-okon egy-egy magyar honvéd végez megfigyelő tevékenységet, vezényeltként.

Saját feladataim

A missziós feladataimat 2025. augusztus 4-től végzem, a Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központból való vezénylésem keretén belül.

Főbb feladataim közé tartozik a misszió végrehajtási tervének (Mission Implementation Plan – MIP), valamint információgyűjtési tervének (Mission Information Collection Plan – MICP) gondozása. Az MIP a misszió három mandátumát bontja gyakorlati feladatokra, meghatározva, mit kell tenni a biztonsági helyzetfelismerés, a humán biztonság és a bizalomépítés területén. Ahogy azt fentebb említettem, az első a határvidéken folyó katonai-biztonsági tevékenységet, a második a konfliktussal érintett lakosság helyzetét igyekszik követni, míg a harmadik a konfliktusban érintett felek közötti bizalomépítéshez kíván támogatást nyújtani. A harmadik pillér nagyon alacsony aktivitással működik, mivel az azeri fél az EUMA-t nem fogadja el legitim partnernek.

A mandátumhoz kapcsolódó tevékenységek nemcsak járőrözést jelentek, hanem sajtómunkát, politikai, társadalmi rendezvények szervezését, politikai, gazdasági, környezetvédelmi elemzést és tanácsadást, EUMA–örmény közös projektek futtatását is.

Az MICP az MIP feladataihoz rendel nyílt információgyűjtési feladatokat, ami ennek folytán nem más, mint különböző kérdések halmaza, felelősökkel, határidőkkel stb. A kérdések többsége a monitorok tevékenységét irányítja, meghatározva, hogy milyen szempontok szerint vezessék megfigyeléseiket, illetve milyen irányban célozzák kérdéseiket a lakossággal folytatott beszélgetéseik során. Emellett a különböző szakterületeken dolgozó elemzők és tanácsadók is kapnak feladatokat mind az információgyűjtés, mind az elemzés területén.

Az említett terveket folyamatosan karban kell tartani, rendszeresen felülvizsgálni és az igények szerint módosítani. Míg a Műveleti Terv (Operation Plan – OPLAN) módosításához az EU tagállamainak konszenzusa szükséges (így mandátummódosítás nélkül szinte kőbe van vésve), addig az MIP feladatainak módosításához elegendő a misszió vezetőjének és az EU összes civil missziója vezetőjének (Civilian Operation Commander) megegyezése. Erre ritkán kerül sor.

Az MICP felülvizsgálatára és módosítására kéthetente kerül sor, a misszió számos szervezeti elemének részvételével, amikor az egyes információigénylési kérdések aktualitásának vizsgálata eredményének következtében a kérdések megerősítése, módosítása vagy eltávolítása, illetve új kérdések felvétele történik.

A tervekkel kapcsolatos további teendő a feladatok végrehajtásának értékelése, amelyet az MIP esetében negyedévente kell végrehajtani és eredményéről beszámolni, illetve a hathavi értékelést a misszió féléves jelentésében szerepeltetni.

A munkám során több alkalommal vettem részt megfigyelő járőrszolgálatban, különböző FOB-ok működési területén. A központban dolgozók megfigyelői tevékenységben történő részvételét a vezetők kiemelten támogatják, mivel általa nyílik lehetőség betekinteniük a konfliktuszóna biztonsági helyzetébe és az érintett településeken élők életkörülményeibe, így értve meg a központba áramló információ kontextusát és lényegét.

Önként vállalt feladatként részt veszek az emberi jogokkal és a társadalmi nemek egyenlőségével foglalkozó munkacsoport tevékenységében is, amely elsősorban a konfliktus által érintett területeken működő civil társadalmi szervezetek számára szervez eszmeecserét, illetve figyelemmel kíséri és értékeli az érintett társadalmi csoportok helyzetét.

39. számú kép
A tanulmány szerzője munka közben

Kihívások

Mint azt már említettem, az azeri kormányzat nem fogadja el az EUMA-t partnernek, sőt kifejezetten ellenszenvvel kezeli, és a nyugati beavatkozás eszközének tekinti. Az azeri médiaorgánumok hamis információs (FIMI⁸⁸) narratívákat terjesztenek a misszió ellen, kémküldetesként állítják be tevékenységét. A narratíva szerint a Nyugat az EUMA-n keresztül egy autoriter és diktatórikus rendszer kiépítését támogatja.

⁸⁸ Foreign Information, Manipulation & Interference, magyarul külföldi információs manipuláció és beavatkozás

Csak az írásomat megelőző novemberben tizenegy hasonló FIMI-incidentst észleltek, nagyrészt azeri, kisebb részben orosz forrásokból. Más azeri médiumok is közölnek hírt az EUMA-ról, de FIMI-narratívák nélkül.

Tekintettel az egy évszázadra visszanyúló szoros politikai, gazdasági, kulturális kapcsolatokra, az örmény népesség jelentős része jól beszél az orosz nyelvet, bár a fiatalabb korosztály egyre inkább angolul tanul. Így az a tény, hogy a lakosság 21%-a, különösen az idősebb korosztály (50%) az orosz médiából (legyen az hagyományos vagy közösségi) is tájékozódik, nem meglepő, ami az orosz befolyást erősíti, jelentősen hozzájárulva az EUMA elleni álhírek terjesztéséhez és hatásához. A szovjet időkhöz kapcsolódó nosztalgia a 45 év felettiek között szintén számottevő.

Mindemellett az EU integráció szintén népszerű az összes korosztály körében, miközben az orosz állammal való szoros kapcsolatot is fontosnak tartják.⁸⁹

Az orosz narratíva természetesen szintén EUMA-ellenes, és nem véletlen, hogy Marija Zaharova, az Orosz Föderáció Külügyminisztériumának szóvivője felderítő küldetésnek nevezte az EUMA-t, és kijelentette, hogy a misszió célja az örmény államot katonai-biztonsági körébe bevonni, továbbá arra törekszik, hogy aláassa Örményország és az Orosz Föderáció közötti évszázados köteléket.⁹⁰

A misszió jövője

Az EUMA jelenleg stabilan, a helyi lakosság többségének rokonszenve mellett 2027. februárig tartó mandátummal működik, jövője azonban több irányt vehet.

⁸⁹ Building Armenia's Resilience: Mapping Vulnerability to Information Manipulation, National Democratic Institute, 2025.

⁹⁰ Badalia, Naira: EU flooding Armenia with grants and empty promises, trying to impose neoliberal attitudes on it, like Georgia, and cultivate Russophobia:Zakharova. ArmInfo. 2025.11.20,

Forrás: https://arminfo.info/full_news.php?id=96424&lang=3

Letöltés ideje: 2025.12.09.

Tekintve, hogy az azeri fél nem látja szívesen a missziót a határ mentén, ragaszkodik az idegen erők eltávolításához. A követelésük egy jövőbeli békeszerződés kikötésévé válhat, ami két irányba terelheti az EUMA-t. Az egyik szerint a misszió befejezi küldetését, amit az EU sikertörténetként könyvelhet el: „Lám stabilizáltuk a konfliktus utáni helyzetet és biztosítottuk a békét!” felkiáltással. A másik lehetséges út esetében az EU nem adja fel a fontos geostratégiai területnek és Oroszország hátsó udvarának számító Dél-Kaukázusban megszerzett pozícióját, ezért átalakítja a misszió mandátumát, majd annak mentén folytatja tevékenységét, például demokrácia- és államfejlesztés jellegű küldetéssel.

Előfordulhat, hogy békeszerződést követően is maradhat az EUMA változatlan mandátummal, továbbra is megfigyelni a határvidéket, de ennek esélye alacsony.

A 2026 júniusában tartandó választások kimenetele szintén bizonytalan, a Nikol Pasián által vezetett, Nyugat-barátnak tartott kormány bukása esetén orosz orientáltságú kormány alakulhat, amely persona non grata-nak tekintheti az EUMA-t, és távozásra szólíthatja fel.

Az ellenzéki pártokat főként azok a szavazók támogatják, akik elvetik a jelenlegi kormányzat Azerbajdzsánnal kiegyezésre és a konfliktus lezárására törekvő elképzeléseit, valamint elutasítják az eddigi békefolyamat eredményeit, amelyek állami szinten elfogadják a fegyveres konfliktusok által okozott területvesztéseket.⁹¹

A 2025. augusztus 8-án Washingtonban tartott USA–Azerbajdzsán–Örményország csúcstalálkozóán megegyeztek a felek a békefolyamat felgyorsításáról,⁹² amit egyelőre nem segít a közeledő választási időszak, mert

⁹¹ Krikorian, Onnik James: Armenia: political tensions mount as 2026 elections approach. Osservatorio Balcani Caucaso Transeuropa, 2025.05.20.

Forrás: https://www.balcanicaucaso.org/en/cp_article/armenia-political-tensions-mount-as-2026-elections-approach

Letöltés ideje: 2025.12.09.

⁹² Németh András: A béke, amelynek Moszkva aligha örül: hogyan zárta le konfliktusát Örményország és Azerbajdzsán? HVG.hu. 2025.08.12.

Forrás: https://hvg.hu/vilag/20250812_azerbajdzsan-ormenyorszag-beke-trump-ebx

Letöltés ideje: 2025.12.10.

a békemegállapodáshoz az örmény alkotmány módosítása is szükséges. A módosítás a választásokig nem cél a kormányzó párt számára, mert belpolitikailag többet veszíthet vele, mint nyerhet.

A találkozó további eredménye az ún. Trump-korridor koncepciójának kialakítása, amely Azerbajdzsánt és exklávéját, a Törökország és Örményország között elhelyezkedő Nahicsevánt kötné össze, illetve jelentős kereskedelmi útvonalként is szolgálhatna Nyugat és Kelet között, Oroszország és Irán megkerülésével.⁹³ Az érintett terület monitorozásában az EUMA is szerepet kaphatna.

Összegzés és jövőkép

A misszió működésének eddigi tapasztalatait összegezve megállapítható, hogy az EUMA jelenléte stabilizáló tényezőként hat a térségben, amit a helyi lakosság többségének rokonszenve is alátámaszt. Ugyanakkor az Európai Unió szerepvállalása egy éles geopolitikai törésvonalon zajlik: miközben Brüsszel és Jereván kapcsolata szorosabbá válik, az azeri fél és az orosz narratíva továbbra is a nyugati beavatkozás, sőt, „kémküldetés” eszközének tekinti a civil megfigyelők tevékenységét.

A misszió jövőjét illetően – bár a jelenlegi mandátum 2027 februárjáig biztosított – számos bizonytalansági tényezővel kell számolnunk. A 2026. júniusi örményországi választások kimenetele alapvetően határozhatja meg az EUMA sorsát: egy esetleges kormányváltás és a külpolitikai irányultság megváltozása akár a misszió távozását is eredményezheti. Ezzel párhuzamosan egy jövőbeli azeri–örmény békeszerződés megkötése is választút elé állíthatja az EU-t: a misszió vagy sikeresen befejezi küldetését, vagy átalakulva továbbra is jelen marad a stratégiai fontosságú Dél-Kaukázusban.

⁹³ „Trump-korridor a nemzetközi békéért és prosperitásért” – lépés az Örményország és Azerbajdzsán közti béke felé. Danube Institute. 2025. 08. 21.
Forrás: https://danubeinstitute.blog.hu/2025/08/21/_trump-korridor_a_nemzetkozi_bekeert_es_prosperitasert_lepes_az_ormenyorszag_es_azerbajdzsan_kozti_b
Letöltés ideje: 2025.12.10.

Tervező és értékelő tisztként végzett munkám és a járőrözések során szerzett tapasztalataim alapján kijelenthetem: az EUMA a nehéz politikai ellenszél és a folyamatos információs támadások ellenére hatékonyan látja el feladatait. A misszió nemcsak az információgyűjtés és jelentéstétel terén teljesít, hanem a helyi közösségek bizalmának építésével tevőlegesen járul hozzá az Európai Unió közös biztonság- és védelempolitikájának érvényesüléséhez a régióban.

Irodalomjegyzék

- About European Union Mission in Armenia, https://www.eeas.europa.eu/euma/about-european-union-mission-armenia_en?s=410283
- Building Armenia's Resilience: Mapping Vulnerability to Information Manipulation, National Democratic Institute, 2025.
- Badalia, Naira: EU flooding Armenia with grants and empty promises, trying to impose neoliberal attitudes on it, like Georgia, and cultivate Russophobia:Zakharova, ArmInfo, 2025.11.20.
- Krikorian, Onnik James: Armenia: political tensions mount as 2026 elections approach, Osservatorio Balcani Caucoso Transeuropa, 2025.05.20.
- Németh András: A béke, amelynek Moszkva aligha örül: hogyan zárta le konfliktusát Örményország és Azerbajdzsán?, HVG.hu, 2025.08.12.
- „Trump-korridor a nemzetközi békéért és prosperitásért” – lépés az Örményország és Azerbajdzsán közti béke felé, Danube Institute, 2025.08.21